

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “ผลของการเสริมพลังอำนาจครูในการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนตามแนวคิดความร่วมมือ : การออกแบบด้วยวิธีผสมผสาน” มีวัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อ (1) ตรวจสอบสภาพการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนของครูสังกัดสำนักงานการศึกษากรุงเทพมหานคร (2) เสริมพลังอำนาจให้กับครูโดยการพัฒนาความสามารถด้านการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนตามแนวคิดความร่วมมือ และ(3) ศึกษาผลของการเสริมพลังอำนาจให้กับครูในการทำวิจัยปฏิบัติการตามแนวคิดความร่วมมือ

วิธีดำเนินการวิจัย ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้แบ่งการวิจัยออกเป็น 2 ขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การวิจัยเชิงปริมาณ

ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงสำรวจโดยมีกลุ่มตัวอย่างคือ ครูสังกัดสำนักงานการศึกษากรุงเทพมหานคร โดยสุ่มแบบแบ่งชั้นตามสัดส่วนประชากรของแต่ละกลุ่มเขตพื้นที่ จากจำนวนประชากรทั้งสิ้น 8,952 คน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยจำนวน 778 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามสภาพการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการส่งแบบสอบถามทางไปรษณีย์ และการเก็บรวบรวมด้วยตนเอง ตามความสะดวกของทางโรงเรียน การวิเคราะห์ข้อมูลใช้โปรแกรม SPSS for Windows สำหรับวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณและใช้การวิเคราะห์เนื้อหาสำหรับข้อมูลเชิงคุณภาพ

ขั้นตอนที่ 2 การวิจัยเชิงคุณภาพ

ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบพหุกรณีศึกษา โดยคัดเลือกโรงเรียนมาทำการศึกษาวิจัย 4 โรงเรียน แต่ละโรงเรียนมีข้อมูลพื้นฐานก่อนการเสริมพลังอำนาจการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนที่แตกต่างกันแบ่งเป็น สองกลุ่มกลุ่มละ 2 โรงเรียน กล่าวคือ โรงเรียนกลุ่มแรกเป็นโรงเรียนที่เคยมีการจัดการอบรมให้ความรู้แก่ครูทั้งโรงเรียนในการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน โดยมีวิทยากรเป็นครูในโรงเรียนทำการขยายผลจากการอบรมสัมมนาต่างๆ ให้กับเพื่อนครู โรงเรียนกลุ่มที่สองยังไม่เคยจัดการอบรมให้ความรู้ครูทั้งโรงเรียนเกี่ยวกับการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน

การเสริมพลังอำนาจครูแบ่งเป็น 2 ระยะคือ ระยะที่ 1 การเสริมพลังอำนาจโดยการบรรยายให้ความรู้แก่ครูในโรงเรียนที่เป็นกรณีศึกษา และระยะที่ 2 การเสริมพลังอำนาจโดยการกระตุ้น ส่งเสริม สนับสนุน และให้ความช่วยเหลือครูในการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน แล้วทำการเก็บรวบรวมผลการเสริมพลังอำนาจ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ แบบสอบถามสภาพการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน แบบบันทึกการขอรับคำปรึกษาเกี่ยวกับการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน แบบบันทึกงานวิจัย แนวคำถามการสัมภาษณ์ครูเกี่ยวกับการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน เก็บรวบรวมและตรวจสอบข้อมูลโดยการสังเกต สัมภาษณ์ และศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน ของครู โดยใช้ข้อมูลที่ได้จากหลายแหล่ง ตรวจสอบและยืนยันความถูกต้อง การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้โปรแกรม SPSS for Windows สำหรับวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ พร้อมกับการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นระยะๆ

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยแบ่งเป็น 2 ตอน คือ ตอนที่ 1 สภาพการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนของครูสังกัด สำนักงานการศึกษากรุงเทพมหานคร และตอนที่ 2 สภาพการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน หลังการเสริมพลังอำนาจครูในการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน

ตอนที่ 1 สภาพการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน

1.1 สภาพปัญหาที่พบในชั้นเรียนและวิธีการแก้ปัญหา

ปัญหาที่พบในชั้นเรียนมากที่สุดได้แก่ ปัญหาการขาดสมาธิในการเรียนของนักเรียน ปัญหาเรื่องระเบียบวินัย และปัญหาเรื่องการเรียนซ้ำไม่ทันเพื่อน ปัญหาที่พบบ่อย เป็นอันดับหนึ่งของแต่ละระดับชั้นคือ ระดับชั้นอนุบาลและระดับประถมศึกษาผลสอดคล้องกันว่า ได้แก่ ปัญหาการขาดสมาธิในการเรียนของนักเรียน ในระดับมัธยมศึกษาได้แก่ ปัญหาเรื่องระเบียบวินัย กลุ่มตัวอย่างเลือกแก้ปัญหาใดปัญหาหนึ่งที่พบในชั้นเรียนก่อนปัญหาอื่นโดยให้เหตุผลว่าได้แก่ การที่ปัญหานั้นมีผลกระทบต่อนักเรียน การมีความรู้ในการแก้ปัญหา และการที่ปัญหานั้น เป็นปัญหาที่ต้องแก้ไขอย่างเร่งด่วน สำหรับแหล่งที่มาของวิธีการแก้ปัญหาได้มาจาก ประสบการณ์การสอน จากการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับเพื่อนครูและจากการค้นคว้าเอกสาร และตำราตามลำดับ

ในการแลกเปลี่ยนและปรึกษาหารือเกี่ยวกับการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในชั้นเรียนกับ บุคคลอื่น บุคคลที่กลุ่มตัวอย่างได้มีการแลกเปลี่ยนและปรึกษาหารือได้แก่ เพื่อนครูในโรงเรียน ผู้บริหาร และผู้ปกครองนักเรียน โดยได้มีการแลกเปลี่ยนกันในช่วงตอนการแสวงหาแนวทางการแก้ไขปัญหา ขั้นตอนการปฏิบัติการแก้ปัญหา และขั้นตอนการศึกษาสภาพปัญหา กลุ่มตัวอย่าง ส่วนใหญ่ร้อยละ 68.9 เห็นว่ากระบวนการแก้ปัญหาในชั้นเรียนที่ดำเนินการอยู่นั้นเป็นการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน เนื่องจากเป็นการศึกษาและหาแนวทางการแก้ไขปัญหายังมีระบบขั้นตอน กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 24.6 ไม่แน่ใจว่ากระบวนการแก้ปัญหาในชั้นเรียนที่ดำเนินการอยู่นั้น

เป็นการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนหรือไม่เนื่องจากยังไม่มีความรู้เท่าที่ควร และกลุ่มตัวอย่าง ร้อยละ 6.6 เห็นว่ากระบวนการแก้ปัญหาในชั้นเรียนที่ดำเนินการอยู่นั้นไม่ใช่การทำวิจัยปฏิบัติการ ในชั้นเรียน เนื่องจากเห็นว่าไม่ได้มีการเก็บบันทึกหลักฐานร่องรอยการทำงานไว้

1.2 สภาพการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน

กลุ่มตัวอย่างมีประสบการณ์การทำวิจัยคิดเป็นร้อยละ 66.84 ของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด มีผลงานวิจัยจำนวน 659 เรื่อง กลุ่มตัวอย่างให้เหตุผลในการทำวิจัยว่า ทำวิจัยเพื่อแก้ปัญหา ที่เกิดขึ้นในชั้นเรียน ทำวิจัยเพราะต้องการมีความรู้ด้านการวิจัยจากการลงมือปฏิบัติ และทำวิจัย เพื่อเก็บสะสมเป็นผลการปฏิบัติงานตามลำดับ ปัญหาที่พบในขั้นตอนการทำวิจัยได้แก่ ปัญหาเรื่อง การสร้างเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล การหาวิธีการแก้ปัญหา และการเขียนรายงานการวิจัย

รูปแบบการทำวิจัยเป็นแบบทางการร้อยละ 71.0 ลักษณะของผู้ทำวิจัยเป็นแบบ รายบุคคลร้อยละ 78.1 รูปแบบความร่วมมือพิจารณาเฉพาะกลุ่มที่ทำวิจัยแบบรวมกลุ่มและ แบบเป็นโครงการใหญ่ทั้งโรงเรียนพบว่า มีรูปแบบความร่วมมือจากบุคคลในโรงเรียนร่วมมือกัน ทำวิจัยโดยไม่มีบุคคลภายนอกให้ความช่วยเหลือมากที่สุด รูปแบบความร่วมมือจากบุคคล ภายนอกที่มีส่วนร่วมในการทำวิจัยเป็นรูปแบบที่บุคคลภายนอกมีบทบาทมากกว่าครู

1.3 แนวโน้มการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน

กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 91.90 คิดว่าจะทำวิจัยในอนาคต โดยจะทำวิจัยรูปแบบไม่เป็น ทางการร้อยละ 60.0 ในลักษณะการทำวิจัยแบบรวมกลุ่มกับเพื่อนครูมากที่สุดร้อยละ 41.9 และมี รูปแบบความร่วมมือระหว่างบุคคลในโรงเรียนร่วมมือกันทำวิจัย โดยไม่มีบุคคลภายนอกให้ความ ช่วยเหลือมากที่สุด

ตอนที่ 2 สภาพการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนหลังการเสริมพลังอำนาจ

2.1 สภาพการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนตามแนวคิดความร่วมมือ

โรงเรียนที่หนึ่ง โรงเรียนที่สาม และโรงเรียนที่สี่มีผู้ทำวิจัยมากกว่าร้อยละ 50 ของครู ที่ทำหน้าที่ปฏิบัติการสอนในโรงเรียนในโรงเรียนที่หนึ่งมีครูทำวิจัยร้อยละ 97.30 สำหรับโรงเรียนที่ สองมีผู้ทำวิจัยเพียงร้อยละ 31.58 ผลงานวิจัยมากกว่าร้อยละ 80 ในทุกโรงเรียนเป็นรูปแบบไม่เป็น ทางการ ลักษณะของผู้ทำวิจัยเป็นแบบรายบุคคลมากกว่าร้อยละ 70 รูปแบบความร่วมมือที่พบใน การทำวิจัยเป็นการร่วมมือระหว่างครูในโรงเรียนร่วมกันทำวิจัยโดยไม่มีบุคคลภายนอกให้ความช่วย เหลือ ประเด็นปัญหาที่เลือกทำวิจัยครูในโรงเรียนที่หนึ่งและโรงเรียนที่สอง ทำวิจัยในประเด็นปัญหา ที่เกี่ยวกับพฤติกรรมของนักเรียนเป็นส่วนใหญ่ (72.09% และ 85.72%) สำหรับโรงเรียนที่สามครูทำ วิจัยในประเด็นปัญหาที่เกี่ยวกับการเรียนการสอนเป็นส่วนใหญ่ (75%) และในโรงเรียนที่สี่พบว่า ครูทำวิจัยในประเด็นปัญหาทั้งที่เกี่ยวกับพฤติกรรมและการเรียนการสอนจำนวนเท่ากัน (45.16%)

โดยวิธีการที่ใช้ในการแก้ปัญหาได้มาจากประสบการณ์ของตนเองในการสอนที่ผ่านมา จากการศึกษาพบว่า ครูจะมีการแลกเปลี่ยนและปรึกษาหารือเกี่ยวกับวิธีการแก้ปัญหากับเพื่อนครู ในสายชั้นหรือหมวดวิชาเฉพาะเวลาที่เกิดปัญหา ปัญหาในการทำวิจัยเป็นเรื่องความไม่เข้าใจ กระบวนการทำวิจัยและการเขียนรายงานการวิจัย โดยครูจะปรึกษาแนวทางการทำวิจัยกับหัวหน้าสายงาน หรือผู้บริหาร ซึ่งมีความรู้และจบการศึกษาระดับปริญญาโท

สาเหตุที่ครูไม่ทำวิจัยในช่วงที่ศึกษามี 3 สาเหตุคือ (1) การไม่มีความรู้และความเข้าใจ กระบวนการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน (2) การไม่สามารถเลือกปัญหาที่เกิดขึ้นในชั้นเรียนมาทำวิจัยได้ (3) ยังไม่คิดจะทำวิจัยในช่วงที่ทำการศึกษา

2.2 ความรู้สึกและการรับรู้ของครู

ครูผู้ให้ข้อมูลรู้สึกว่าการทำวิจัยง่ายและสามารถทำได้เนื่องจากเป็นการทำงานที่คล้ายกับการปฏิบัติงานประจำอยู่แล้ว แต่ต้องเพิ่มภาระในการจัดเก็บข้อมูลให้เป็นระบบมากขึ้น ครูมีความต้องการให้ศึกษานิเทศก์ให้ความรู้และให้คำแนะนำเกี่ยวกับการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน ครูยังมีความไม่มั่นใจเกี่ยวกับแบบแผนการทำวิจัยเนื่องจากไม่ทราบแนวทางการตรวจผลงานที่ชัดเจน

ครูดคิดว่าการร่วมมือทำวิจัยควรจะเป็นลักษณะการรวมกลุ่มระหว่างเพื่อนครูในระดับสายชั้นซึ่งสอนในระดับเดียวกันซึ่งอาจจะเจอปัญหาในการจัดการเรียนการสอนเหมือนกัน สามารถจะทำวิจัยร่วมกันหรือมีแนวทางในการช่วยเหลือกัน และมีโอกาสในการรวมกลุ่มกันมากกว่าระดับโรงเรียน แนวโน้มการรวมกลุ่มทำวิจัยระหว่างเพื่อนครูในสายชั้นจากการศึกษาพบว่า เป็นการริเริ่มโดยครูวิชาพิเศษ เนื่องจากธรรมชาติของวิชาที่สอนไม่ได้พบปะนักเรียนอย่างต่อเนื่องตลอดเวลา จึงต้องอาศัยความร่วมมือจากครูประจำชั้นในการดูแลและให้ข้อมูลเกี่ยวกับตัวนักเรียนเพิ่มเติม สำหรับความร่วมมือจากบุคคลภายนอกในการทำวิจัยร่วมกันกับครู ครูที่ให้ข้อมูลคิดว่าควรมีบทบาทเท่าเทียมกันในการทำวิจัย

2.3 ปัญหาและอุปสรรคต่อการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน

จากการวิจัยพบประเด็นปัญหาและอุปสรรคต่อการทำวิจัย 7 ประเด็นคือ (1) ความสูญเปล่าจากการฝึกอบรม (2) การรับผิดชอบสอนวิชาที่ไม่ตรงกับสาขาวิชาที่สำเร็จการศึกษา (3) การไม่มีเวลาและภาระงานรับผิดชอบมาก (4) ความไม่มั่นใจในการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน (5) การขาดการติดตาม ให้ข้อเสนอแนะและตรวจผลงานการทำวิจัย (6) การขาดงบประมาณในการทำวิจัย และ(7) การเปลี่ยนแปลงนโยบายของหน่วยงานต้นสังกัด

2.4 แนวทางการส่งเสริมครูในการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน

การส่งเสริมให้ครูทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนมี 2 ประเด็น คือ (1) แนวทางการบรรยายให้ความรู้ครูควรจัดการบรรยายประกอบการฝึกปฏิบัติ มีเนื้อหาสาระที่ถ่ายทอดการนำไปประยุกต์กับสถานการณ์จริงที่พบในชั้นเรียน คำนึงถึงความสอดคล้องกับวิถีชีวิตการทำงานของครู และ(2) แนวทางการให้ความช่วยเหลือ คำแนะนำ และการสนับสนุนให้ครูทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนควรทำเป็นระยะๆ ตามขั้นตอนการทำวิจัย โดยมีการติดตามอย่างต่อเนื่อง ในช่วงแรกของการส่งเสริมการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน ควรมีตัวอย่างการเขียนรายงานการวิจัย เพื่อให้ครูได้ศึกษาเป็นแนวทางหลายรูปแบบ

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยครั้งนี้ มีประเด็นสำคัญที่นำมาอภิปรายดังนี้

ในการสำรวจสภาพการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนพบว่า ครูที่เป็นกลุ่มตัวอย่างมีการทำวิจัยมากถึงร้อยละ 66.84 ของจำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด จากการศึกษาข้อมูลเบื้องต้นก่อนการทำวิจัยพบว่า สำนักการศึกษากรุงเทพมหานครซึ่งเป็นหน่วยงานต้นสังกัดของกลุ่มตัวอย่างได้กำหนดนโยบายที่จะส่งเสริมให้ครูทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน มีการวางแผนการจัดการอบรมให้กับครูแกนนำ เพื่อเป็นต้นแบบในการปฏิบัติการเรียนรู้โดยการกำหนดเนื้อหาในการจัดการอบรมเกี่ยวกับเทคนิคการจัดการเรียนการสอนแนวทางใหม่ๆ ตลอดจนการทำวิจัยเพื่อการพัฒนาตนเองของครู โดยการเชิญครูแกนนำจากแต่ละโรงเรียนเข้ารับการอบรม นอกจากนี้บางโรงเรียนยังมีครูที่ได้เข้ารับการอบรมเกี่ยวกับการทำวิจัยในรูปแบบที่เป็นทางการที่มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตรเป็นเวลา 100 วัน ดังนั้นเมื่อสอบถามประสบการณ์ในการฝึกอบรมกลุ่มตัวอย่างที่เคยได้รับการฝึกอบรมจึงมีมากถึง ร้อยละ 66.32 ในการวิจัยพบว่ากลุ่มตัวอย่างมีผลงานวิจัยโดยรวม 659 เรื่อง ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้กำหนดขอบเขตที่จะศึกษาเพียงรูปแบบและลักษณะการทำวิจัยไม่ได้มุ่งตรวจสอบผลการวิจัยของครูจึงไม่มีรายละเอียดเกี่ยวกับลักษณะของผลงานวิจัยที่ชัดเจน สำหรับรูปแบบการวิจัยที่จะทำในอนาคตมีแนวโน้มที่จะทำเป็นรูปแบบการทำวิจัยแบบไม่เป็นทางการเป็นส่วนใหญ่ ทั้งนี้จากข้อมูลการสัมภาษณ์พบว่าครูมีความรู้สึกว่าการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนแบบไม่เป็นทางการเป็นลักษณะของการปฏิบัติงานของครูเป็นประจำอยู่แล้ว เพียงแต่ในการทำงานปกติไม่ได้มีการเก็บบันทึกหลักฐานร่องรอยการทำงานไว้ ดังนั้นแนวทางที่ได้มีการจัดการอบรมการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนแบบไม่เป็นทางการ เน้นการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบและจัดเก็บบันทึกหลักฐานอย่างง่าย นำเสนอผลการแก้ปัญหาสั้นๆ ไม่ยึดติดกับรูปแบบการนำเสนอจึงมีความเหมาะสมกับการให้ความรู้ครูเกี่ยวกับการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน สำหรับลักษณะของผู้ทำวิจัยใน

อนาคตพบว่ามีแนวโน้มที่จะเป็นแบบการรวมกลุ่มระหว่างเพื่อนครูซึ่งเป็นแนวโน้มที่สอดคล้องกับ กระแสการปฏิรูปการศึกษาที่เน้นให้ครูมีการทำงานร่วมกัน การรวมกลุ่มทำวิจัยจะทำให้ข้อค้นพบ จากงานวิจัยของครูมีความหนักแน่นและช่วยแก้ปัญหาและอุปสรรคที่มักเกิดขึ้นในขั้นตอนของ การทำวิจัยในหลายประเด็นด้วยกัน กล่าวคือ ในประเด็นปัญหาเกี่ยวกับการหาแนวทางการแก้ไข ปัญหาที่เกิดขึ้นในชั้นเรียนไม่ได้ การรวมกลุ่มทำวิจัยเป็นการระดมความคิดระหว่างบุคคลที่มีประสบการณ์ และประสบปัญหาาร่วมกันเป็นลักษณะของการทำงานที่เอื้อต่อการวิพากษ์วิจารณ์และให้ข้อเสนอแนะซึ่งกันและกันในการปฏิบัติงานอันจะส่งผลดีต่อการพัฒนาวิชาชีพครู การรวมกลุ่มกันทำ วิจัยเป็นการเปิดโอกาสให้ครูทบทวนทิศทางการพัฒนานักเรียนให้เป็นไปในทิศทางเดียวกันเนื่องจาก เป้าหมายของการจัดการเรียนการสอนตามพระราชบัญญัติการศึกษามุ่งเน้นการพัฒนาโดยคำนึงถึง ผู้เรียนว่าสำคัญที่สุด

ผลการวิจัยสอดคล้องกับการสำรวจสภาพการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนที่ผ่านมาใน เรื่องการไม่มีเวลาและภาระงานที่รับผิดชอบมากทำให้ไม่คิดจะทำวิจัย เช่น พีรวัฒน์ วงษ์พรม (2533) ได้ข้อค้นพบว่าปัญหาและอุปสรรคในการทำวิจัยชั้นเรียนของครูที่เป็นปัญหามาก คือเวลา ในการทำวิจัย วันทนา ชูช่วย (2534) ได้ข้อค้นพบว่าสาเหตุที่ครูไม่ทำวิจัยได้แก่การไม่มีเวลาและ เยาวภา เจริญบุญ (2538) พบว่าภาระงานเป็นปัจจัยที่สัมพันธ์กับการทำวิจัยในชั้นเรียน ในการวิจัย ครั้งนี้พบว่าปัญหาเรื่องการมีภาระงานมากจนไม่มีเวลาทำวิจัยเป็นปัญหาที่พบบ่อยเป็นอันดับหนึ่งใน ทุกช่วงอายุ สำหรับปัญหาที่พบบ่อยใกล้เคียงกันเป็นปัญหาเรื่องของการหาวิธีการแก้ปัญหาไม่ได้ และปัญหาเรื่องของการไม่มีความรู้ในการทำวิจัย กล่าวคือในกลุ่มตัวอย่างที่มีอายุน้อย (22-30 ปี) ซึ่งเป็นกลุ่มที่มีประสบการณ์การทำงานน้อยจะคำนึงถึงเรื่องของการไม่มีความรู้ในการทำวิจัย มากกว่า แต่ในกลุ่มที่มีอายุและประสบการณ์ทำงานมาก (อายุระหว่าง 30-60 ปี) เป็นกลุ่มที่ ประสบกับปัญหาในการทำงานพอสมควรแล้วจะคำนึงถึงเรื่องของการหาวิธีในการแก้ปัญหาไม่ได้ มากกว่า ดังนั้นแนวทางหนึ่งที่จะช่วยส่งเสริมครูในการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนคือ การให้ความรู้ครูเกี่ยวกับการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในการเรียนการสอน การพัฒนาวิธีการสอน ที่เหมาะสมกับความต้องการของครู ซึ่งจากการวิจัยพบว่าปัญหาที่พบบ่อยในระดับชั้นอนุบาลและ ระดับประถมศึกษาได้แก่ปัญหาเกี่ยวกับพฤติกรรมของนักเรียน สำหรับระดับชั้นมัธยมศึกษาได้แก่ ปัญหาเรื่องระเบียบวินัยของนักเรียน

จากการวิจัยพบว่า ครูในโรงเรียนที่หนึ่งและโรงเรียนที่สองซึ่งผู้วิจัยไม่ได้เข้าไปเสริมพลัง อำนาจในการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนแต่พบว่าครูในโรงเรียนมีการกระตุ้นกันเอง โดย โรงเรียนที่หนึ่งพบว่า มีการจัดระบบการเสริมพลังอำนาจโดยจัดทำเป็นรูปแบบการให้คำปรึกษา

ระหว่างกลุ่มที่มีครูแกนนำและครูเครือข่าย โรงเรียนที่สอง พบการรวมกลุ่มทำวิจัยเกิดขึ้นในสายชั้น เหตุผลที่ครูรวมกลุ่มกันเกิดจากการที่ครูเห็นปัญหาที่เกิดขึ้นในชั้นเรียนเป็นลักษณะเดียวกันจึงเกิดการทำวิจัยร่วมกัน การรวมกลุ่มในลักษณะนี้ Colhoun (1993) ได้กล่าวว่า จุดมุ่งหมายของการทำวิจัยทำเพื่อแก้ปัญหาภายในห้องเรียนห้องใดห้องหนึ่งหรือเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นเช่นเดียวกันในหลาย ๆ ห้องเรียนครูผู้วิจัยอาจจะประกอบไปด้วยครูเพียง 2 คน จนถึงครูและผู้บริหารหลาย ๆ คน มีส่วนร่วมในการทำวิจัยแบบร่วมแรงร่วมใจ สำหรับในโรงเรียนที่สี่ ผู้วิจัยได้เข้าไปกระตุ้น สนับสนุน ส่งเสริม และให้ความช่วยเหลือครูในการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน เกิดการทำวิจัยแบบรวมกลุ่มระดับสายชั้น การลงมือปฏิบัติการวิจัยเป็นแนวความคิดร่วมกันของครูที่รวมกลุ่มทำวิจัย ผู้วิจัยเพียงแต่กระตุ้นและให้คำแนะนำเกี่ยวกับกระบวนการทำวิจัย ลักษณะนี้เป็นการรวมกลุ่มทำวิจัยประเภทหนึ่ง ตามแนวคิดของ Grundy and Kemmis (1988) คือประเภทของการทำวิจัยปฏิบัติการแบบ practical action research ซึ่งผู้ปฏิบัติงานเป็นผู้ริเริ่มโครงการ และบทบาทของผู้วิจัยคือการกระตุ้น และช่วยเหลือให้ผู้ปฏิบัติงานแสดงความเข้าใจ และทำการปรับปรุงการปฏิบัติงาน สำหรับโรงเรียนที่สามไม่พบการรวมกลุ่มทำวิจัย ข้อสังเกตของผู้วิจัยพบว่าในโรงเรียนที่สามที่ไม่เกิดการรวมกลุ่มทำวิจัยนี้ ลักษณะการทำงานของผู้บริหารโรงเรียน มีความกระตือรือร้น ในการตรวจสอบการทำงานของครูในโรงเรียนมาก ดังจะเห็นได้จากการกำหนดให้มีการประชุม เพื่อติดตามความก้าวหน้าในการทำงานของครูทุกวันอังคารของแต่ละสัปดาห์หลังเลิกเรียน สำหรับการติดตามความก้าวหน้าเรื่องการทำวิจัยนั้น ทางผู้บริหารได้มีการตรวจเช็คผลงานตามรายชื่อครู มีการประกาศรายชื่อรวมทั้งจำนวนของผู้ที่เข้ามาปรึกษากับผู้วิจัย และกำหนดบทลงโทษสำหรับครูที่ยังไม่ทำวิจัยโดยจะปรับตามราคาของการจัดการอบรมเฉลี่ยด้วยจำนวนครูทั้งโรงเรียน ลักษณะการทำวิจัยของครูในโรงเรียนที่สามจึงเป็นลักษณะของการทำวิจัยที่ต่างคนต่างทำ การปรึกษาหารือระหว่างเพื่อนครูในโรงเรียนค่อนข้างน้อย พบว่าในรายงานการวิจัยของครูจะมีการเขียนข้อเสนอแนะจากผู้บริหารเกี่ยวกับการวิจัยมากกว่าเสียงสะท้อนจากเพื่อนครู

จะเห็นว่าการร่วมมือทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนเกิดขึ้นทั้งในโรงเรียนที่ผู้วิจัยเข้าไปเสริมพลังอำนาจ และโรงเรียนที่มีการเสริมพลังอำนาจระหว่างครูในโรงเรียน แต่บางโรงเรียนแม้ว่าจะได้รับการเสริมพลังอำนาจเช่นเดียวกันแต่ไม่เกิดการร่วมมือในการทำวิจัยข้อแตกต่างดังกล่าวแสดงว่าการเสริมพลังอำนาจจะได้ผลต่อเมื่อครูในโรงเรียนมีแนวคิด และระบบการทำงานที่เอื้อต่อการทำงานร่วมกันบทบาทของบุคคลที่เข้าไปเสริมพลังอำนาจไม่ทำให้เกิดความแตกต่างที่ชัดเจนในการวิจัยครั้งนี้ สอดคล้องกับแนวความคิดของ Czuba (1999) ที่ว่าปัจจัยที่สำคัญที่ทำให้การเสริมพลังอำนาจหรือการเปลี่ยนแปลงอำนาจได้ผลคือ การมีความคิดที่จะเปลี่ยนแปลง จากการเข้าไปเสริมพลังอำนาจพบว่าปัญหาที่ครูมักจะมาปรึกษาเป็นเรื่องเกี่ยวกับการแก้ปัญหาในชั้นเรียน และ

เรื่องเกี่ยวกับแนวทางการสอนใหม่ๆ จากการสอบถามพบว่าครูมีความต้องการความรู้ในเรื่องนี้มาก แม้ว่าในโรงเรียนจะมีการส่งครูไปอบรมแนวทางการสอนใหม่ๆ เป็นระยะๆ แต่การที่การขยายผลเกิดขึ้นค่อนข้างน้อยทำให้ยังพบปัญหาความเลื่อมล้ำระหว่างบุคคลในเรื่องนี้อย่างมาก นอกจากนี้ในเรื่องของความมั่นใจในการทำวิจัยของครูพบว่าคุณสมบัติของผู้ที่ทำการเสริมพลังอำนาจมีส่วนในการส่งเสริมให้ครูทำวิจัยเป็นอย่างมาก เช่นในกรณีของครูในโรงเรียนที่หนึ่งครูแกนนำเป็นผู้ที่มีความสามารถในการจัดการเรียนการสอนเป็นครูต้นแบบ มีผลงานด้านวิชาการและการเป็นวิทยากรให้กับเพื่อนครูระดับต่างๆ ครูในโรงเรียนมีความเชื่อมั่นในครูแกนนำจะเห็นได้จากข้อมูลครูในโรงเรียนว่าการได้รับความช่วยเหลือจากครูในโรงเรียนมีมากอยู่แล้วและครูที่ทำวิจัยตอบว่าไม่มีปัญหาใดในการทำวิจัยเมื่อประสบปัญหาก็มีครูแกนนำคอยช่วยเหลือให้คำปรึกษาได้ แตกต่างจากโรงเรียนที่สามที่ถึงแม้จะมีครูแกนนำแต่ไม่เกิดการร่วมมือทำวิจัย พบข้อมูลว่าครูไม่เชื่อถือในตัวแกนนำเนื่องจากอายุน้อยกว่า มีประสบการณ์การทำงานน้อยกว่าและยังไม่มีผลงานที่ปรากฏให้เห็นเด่นชัด

ในการวิจัยได้ข้อค้นพบที่น่าสนใจว่าการเผยแพร่เกี่ยวกับการทำวิจัยระหว่างครูแกนนำในโรงเรียนจะเกิดขึ้นกระจุกตัวในระดับชั้นที่ครูแกนนำปฏิบัติงานร่วมอยู่ในสายชั้น ตลอดจนการร่วมมือทำวิจัยก็จะเกิดในสายชั้นนั้นๆ มากกว่าสายชั้นอื่น ทั้งนี้จากการวิจัยพบว่าบทบาทของครูแกนนำในโรงเรียนมีผลต่อการกระตุ้น สนับสนุนและส่งเสริมเพื่อนครูในการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนเป็นอย่างมาก การมีบทบาทกระตุ้นนี้ยังรวมถึงการปฏิบัติให้ดูเป็นแบบอย่างด้วย เช่นในกรณีของครูในโรงเรียนที่หนึ่ง ครูแกนนำทำหน้าที่เป็นหัวหน้าสายชั้นระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 พบว่าเกิดการทำวิจัยมากกว่าระดับชั้นอื่น และพบการรวมกลุ่มกันทำวิจัยระหว่างครูในสายชั้นก่อนระดับชั้นอื่น ดังนั้นการเลือกครูแกนนำที่จะขยายผลต่อให้กับเพื่อนครูจึงเป็นประเด็นที่หน่วยงานต้นสังกัดควรคำนึงถึงให้มาก เนื่องจากมีข้อมูลที่พบในการวิจัยว่าการคัดเลือกครูแกนนำในการอบรมต่างๆ มักจะเป็นไปตามหน้าที่โดยไม่คำนึงถึงประโยชน์ที่จะได้นำมาถ่ายทอดกับเพื่อนครูในโรงเรียน จากข้อมูลการสัมภาษณ์ครูในโรงเรียนที่สามพบว่า ครูแกนนำที่ส่งไปอบรมบางส่วนเป็นครูที่สอนวิชาพิเศษ ซึ่งเมื่อทางโรงเรียนมอบหมายให้เป็นตัวแทนเข้ารับการอบรมแล้วจะไม่กระทบกระเทือนต่อการเรียนการสอนเท่ากับครูประจำชั้น และพบข้อมูลว่าครูแกนนำที่ส่งไปอบรมต่างๆ เป็นครูที่มีพื้นฐานความรู้ในหัวข้อเรื่องที่จัดอบรมบ้างแล้ว ในกรณีของการส่งครูแกนนำไปอบรมเรื่องการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน พบว่ามีการส่งครูที่จบการศึกษาระดับปริญญาโทเพื่อเข้ารับการอบรม แนวทางการคัดเลือกครูในการอบรมจึงน่าจะเป็นประเด็นที่หน่วยงานต้นสังกัดหรือโรงเรียนคำนึงถึงให้มาก

จากการทำวิจัยพบว่า แนวทางการเสริมพลังอำนาจครูในการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน ควรมีขั้นตอนคือการบรรยายให้ความรู้จนครูมีความสามารถในการปฏิบัติได้จริง และการให้

ความช่วยเหลือเป็นระยะๆ คล้ายลักษณะของที่ปรึกษาจนกว่าครูจะปฏิบัติด้วยตนเองได้จริง สอดคล้องกับขั้นตอนการเสริมพลังอำนาจที่ Munell (1985) ; Vogt & Murrell (1990) ได้อธิบายไว้ในทฤษฎี Murrell - Armstrong Empowerment Matrix ว่า ประกอบด้วยขั้นตอนการให้ความรู้หรือการศึกษา การชักนำให้ตัดสินใจ การเป็นที่ปรึกษา ช่วยเหลือสนับสนุนและให้คำชี้แนะ การเตรียมทรัพยากรหรือแหล่งประโยชน์เพื่อความสำเร็จ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. จากผลการวิจัยทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความต้องการความรู้เกี่ยวกับการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนในแนวทางที่สามารถนำไปประยุกต์ให้สอดคล้องกับวิธีการทำงาน ดังนั้นผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการส่งเสริมและการพัฒนาครู ในการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน ซึ่งได้แก่ ผู้บริหาร ศึกษานิเทศก์ และผู้จัดการฝึกอบรมและพัฒนาครู ควรทำความเข้าใจเกี่ยวกับการเสริมพลังอำนาจครูในการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน โดยเน้นการเสริมพลังอำนาจที่ก่อให้เกิดความรู้สึกว่า การทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนเป็นลักษณะของการทำงานปกติของครูในปัจจุบันอยู่แล้ว แนวทาง ขั้นตอนและกระบวนการทำวิจัยเป็นการทำงานที่สามารถทำได้พร้อมๆ กับการจัดการเรียนการสอนโดยอาจจะจัดการฝึกอบรมเป็นเชิงปฏิบัติการเพื่อให้ครูได้มีการทดลองปฏิบัติและตรวจสอบความรู้ที่ได้จากการฝึกอบรม และเป็นแนวทางที่จะนำไปปฏิบัติจริง

2. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการติดตาม ตรวจสอบและประเมินผลการทำงานของครู ควรได้ศึกษาแนวทางการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน และจัดวางโครงสร้างที่ชัดเจนตรงกันเพื่อให้ครูที่คิดจะทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน ได้ศึกษาและตรวจสอบตนเองก่อนรับการประเมิน ซึ่งจะทำให้ครูเกิดความมั่นใจในการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนเนื่องจากการวิจัยครั้งนี้พบว่าครูยังมีความกังวลใจเกี่ยวกับการตรวจผลงานและแบบแผนที่ถูกต้องที่จะได้รับการประเมิน

3. หน่วยงานที่มีหน้าที่ส่งเสริมและพัฒนาวิชาชีพครูควรมีการจัดตั้ง หรือรวมกลุ่มผู้ที่มีความสามารถและเชี่ยวชาญด้านวิธีการจัดการเรียนการสอน และการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในชั้นเรียน เพื่อให้ความช่วยเหลือครูที่ทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน เนื่องจากในการศึกษาพบว่าครูมักจะมีปัญหาในเรื่องการขาดแนวทางการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในชั้นเรียน ซึ่งเรื่องนี้จากการทำการศึกษาแบบพหุกรณีกลุ่มตัวอย่างได้มีการสอบถามและขอความช่วยเหลือให้ผู้วิจัยค้นคว้าเพิ่มเติมเพื่อนำมาแนะนำครูเป็นจำนวนมาก

4. การส่งเสริมให้ครูทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนตามแนวทางของสำนักการศึกษา กรุงเทพมหานคร ที่เป็นลักษณะของการให้ความรู้ครูแกนนำแล้วให้มีการขยายผลไปยังเครือข่ายครู

ในโรงเรียน เป็นแนวทางที่น่าจะส่งเสริมให้ทำต่อไปเนื่องจากในการวิจัยพบว่าประสบความสำเร็จ แต่ควรคำนึงถึงการคัดเลือกคุณสมบัติของครูแกนนำที่เหมาะสมเพื่อสร้างความมั่นใจกับครูที่จะได้รับการถ่ายทอดความรู้ต่อ

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. จากการศึกษาวิจัยในครั้งนี้พบว่า การทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนของครูในโรงเรียนที่เป็นกรณีศึกษาแต่ละโรงเรียนมีลักษณะปัญหาที่เลือกมาทำวิจัยที่คล้ายกัน เช่นปัญหาเกี่ยวกับพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของนักเรียน ปัญหาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ปัญหาทัศนคติไม่ได้ต่อวิชาที่เรียน เป็นต้น จึงน่าจะได้มีการศึกษาวิจัยเพื่อรวบรวมลักษณะของปัญหาและวิธีการที่ใช้ในการแก้ปัญหาของครู โดยอาจจะศึกษาวิจัยจากครูที่ทำวิจัยในแต่ละสังกัดซึ่งอาจจะมีแนวทางการแก้ปัญหาที่แตกต่างออกไป สำหรับเป็นแนวทางให้ครูที่สนใจศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับการแก้ปัญหาในชั้นเรียน อันจะนำมาซึ่งประโยชน์ในการพัฒนาการจัดการศึกษา และสร้างสมองค์ความรู้ให้แก่วิชาชีพครูต่อไป

2. เนื่องจากลักษณะของการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน เป็นลักษณะกระบวนการทำงานที่ต่อเนื่องกันแบบขดลวดตามแนวความคิดของ Kemmis & McTaggart (1991) ดังนั้นจึงควรมีการศึกษากระบวนการทำงานวิจัยของครูว่าได้มีการนำผลการวิจัยที่ได้ในแต่ละครั้ง ไปใช้ในการปรับปรุงแนวทางการพัฒนาการทำงาน ตลอดจนนำไปวางแผนเพื่อดำเนินการวิจัยเพื่อแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในชั้นเรียนอย่างต่อเนื่องหรือไม่

3. ในการวิจัยครั้งนี้พบว่าครูมีจำนวนผลงานวิจัยมาก ประกอบกับนโยบายการประกันคุณภาพการศึกษาที่ได้กำหนดให้ครูส่งผลงานหลายชิ้นด้วยกัน เช่นในการวิจัยครั้งนี้พบว่าครูในโรงเรียนที่เป็นกรณีศึกษาได้ถูกกำหนดให้ส่งผลงานการพัฒนางาน ผลงานการทำวิจัย ในผลงานของครูแต่ละคนพบว่าทั้งสองชิ้นงานมีเนื้อหาสาระในการนำเสนอเหมือนกัน เพียงแต่เปลี่ยนหัวข้อในการนำเสนอ จากการสัมภาษณ์พบว่าครูทำงานเก็บข้อมูลและศึกษาผลครั้งเดียวแล้วนำมาปรับเป็นผลงานที่สามารถส่งได้ทุกชิ้นงานที่หน่วยงานกำหนดให้ส่ง ในการวิจัยครั้งต่อไปน่าจะได้มีการตรวจสอบว่าคุณภาพงานวิจัยของครูเป็นอย่างไร มีความสอดคล้องและสัมพันธ์กับทิศทางของการปฏิรูปการศึกษาที่เป็นไปเพื่อการพัฒนาองค์ความรู้ในสาขาวิชาชีพอย่างแท้จริง